

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว ตามแผนการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

บทคัดย่อ _____

แพรวดา พุฒนิชัยพฤษ ¹

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวตามแผนการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวของ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด และ 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวน้อย ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมน้อย การท่องเที่ยวช่วยให้ประชาชนมีรายได้ การท่องเที่ยวสร้างความเจริญมาสู่ชุมชน การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อให้เกิดการจัดระเบียบและรักษาความสะอาดในชุมชน ในการติดตามและประเมินผลจะมีเพียงผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ของแต่ละหมู่บ้านเท่านั้นที่เข้าไปเป็นกรรมการตรวจรับ ผู้วิจัยพบปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ประชาชนให้ความสนใจในการพัฒนาชุมชนส่วนรวมน้อย ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญและไม่สนใจที่จะเข้าร่วมประชาคมหมู่บ้าน อีกทั้งประชาชนไม่ทราบและไม่เข้าใจถึงสิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, แผนการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยว, เกาะเกร็ด

Received: 21 October 2022 Revised: 25 December 2022 Accepted: 28 December 2022

¹ นักวิจัย, สถาบันนโยบายสาธารณะและการพัฒนา มูลนิธิพระยาสุรียานุวัตร สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 962 ถนนกรุงเกษม แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100 อีเมล: praedau@ippd.or.th

***Public Participation in Tourism Development and Management
according to the Tourism Plan of the Koh Kret Sub-district
Administrative Organization, Nonthaburi Province***

Abstract*Praedau Foopanichpruk²*

This research has two objectives which are: 1) to study public participation of local people in tourism development and management according to the Tourism Plan of the Koh Kret Sub-district Administrative Organization (the Koh Kret SAO) and 2) to find problems and obstacles in participation of local people in tourism development and management. The researcher has employed the qualitative research method by taking documentary reviews, performing in-depth interviews and conducting focus group discussions.

The research was found that local people have low rate of participation in tourism planning. Local people are less participated in implementation of the projects and activities in the tourism plan. Tourism has generated income to the local people and has brought prosperity to the area. Tourism contributes to education and learning about local history and culture. Local people organize and keep cleanliness of their areas in order to attract tourists. In monitoring and evaluating the performance of the Koh Kret SAO, only the village headman and members of the Koh Kret SAO Council are included in the audit committee. Problems and obstacles of public participation in tourism development and management are local people are less interested in community development, most of them do not care about and do not want to join the public hearings in their communities, and they do not know and do not understand the participation rights to implement, monitor, examine and evaluate the performance of the Koh Kret SAO.

Keywords: Public Participation, Tourism Plan, Tourism, Koh Kret

Received: 21 October 2022 Revised: 25 December 2022 Accepted: 28 December 2022

² Researcher, Institute of Public Policy and Development, Suriyanuwat Foundation.

Office of the National Economic and Social Development Council, 962 Krung Kasem Rd., Pomprab, Bangkok 10100 E-mail: praedau@ippd.or.th

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมในภาคบริการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างต่อระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องมากมาย เช่น ธุรกิจโรงแรมและที่พัก ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก การท่องเที่ยวสร้างโอกาสให้กับผู้ประกอบการ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงาน การลงทุน สนับสนุนให้เกิดการบริการในชุมชน การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวช่วยกระจายรายได้ลงสู่ชุมชนท้องถิ่น และก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้เข้าประเทศและกระจายรายได้ลงสู่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวได้แม้ในช่วงเวลาที่ประเทศประสบกับปัญหาเศรษฐกิจถดถอย เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวใช้ทรัพยากรซึ่งถือเป็นสินทรัพย์ของประเทศ ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยว เยี่ยมชมความสวยงามของธรรมชาติและภูมิประเทศ อีกทั้งนักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ จากเอกลักษณ์ ศิลปะและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น The World Tourism Organization (2004: 7) เสนอไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมาจากการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกคน และองค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme and World Tourism Organization) ได้ตั้งเป้าหมายสำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า การท่องเที่ยวต้องสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจให้ตกแก่ชุมชนท้องถิ่นให้มากที่สุด การกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชนต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การท่องเที่ยวต้องเคารพและสนับสนุนมรดกความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และความโดดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และสนับสนุนให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนมีอำนาจในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยว (United Nations Environment Programme and World Tourism Organization, 2005: 18-19)

นโยบายการกระจายอำนาจตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ทำให้รัฐบาลถ่ายโอนภารกิจจากการบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอำนาจและหน้าที่ที่พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการในการจัดบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตน ตามมาตรา 16(8) มาตรา 17(4) ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รวมถึงพัฒนาเศรษฐกิจระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการของท้องถิ่นเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่น การบริหารงานท้องถิ่นเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ปกครองตนเองในรูปแบบของการปกครองท้องถิ่น

(Local Government) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวแทนของประชาชนในการบริหารงานท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของประชาชน การดำเนินงานจะมีความใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่น ในการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวนั้นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น สอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น และต้องสามารถดึงดูดทรัพยากรต่างๆ ที่มีในพื้นที่มาเป็นทุนในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้น โดยให้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวตกแก่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการพัฒนากการท่องเที่ยว

เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของจังหวัดนนทบุรี มีลักษณะเป็นเกาะขนาดใหญ่กลางแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมไทย-รามัญ ประชากรที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ดมีความหลากหลายในวิถีชีวิต ชุมชนและชาติพันธุ์ มีทั้งคนไทยแท้ ไทยมอญ และไทยมุสลิม แต่ที่เป็นที่รู้จักกันมากที่สุดคือชาวไทยมอญ ชุมชนกลุ่มชาวมอญมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ชัดเจนโดดเด่น มีภูมิปัญญาการปั้นเครื่องปั้นดินเผา มีภูมิปัญญาด้านอาหารและขนมหวาน จนเครื่องปั้นดินเผา อาหารและขนมหวานกลายเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของเกาะเกร็ด เกาะเกร็ดมีวัดวาอารามศิลปะอยุธยาที่ผสมผสานกับศิลปะพม่า มีพระเจดีย์มูเตาของวัดปรมัยยิกาวาสเป็นสัญลักษณ์ประจำฝั่งท่าน้ำของเกาะ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาท่องเที่ยวจะมีทั้งมาเดินท่องเที่ยวซื้อของ ไหว้พระ ปั่นจักรยาน และนั่งเรือชมวิถีชีวิตของคนในชุมชนรอบเกาะ การท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ดจึงมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด, 2562)

เกาะเกร็ดตั้งอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปในแนวทางของความยั่งยืน และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวตามแผนการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้เพื่อเสนอแนวทางให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดในการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวของประชาชนท้องถิ่นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวตามแผนการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวตามแผนการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาในครั้งนี้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวตามแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ประจำปี พ.ศ. 2562-2565 ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาในครั้งนี้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และประชาชนทั่วไป

แผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ประจำปี พ.ศ. 2562-2565

ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้จัดทำแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ประจำปี พ.ศ. 2562-2565 ขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดให้ขยายตัวและเกิดความยั่งยืน พร้อมกับสร้างศักยภาพของเกาะเกร็ดในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว พัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณภาพ สถานที่ ตลอดจนความพร้อมในการให้บริการของผู้ประกอบการและความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวของประชาชนในพื้นที่ โดยแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ประจำปี พ.ศ. 2562-2565 ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนา ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวใหม่รูปแบบต่างๆ และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิมให้เกิดความยั่งยืน 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาสินค้า OTOP การบริการ และปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว 4) ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมั่นและส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ 5) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชน ผู้ประกอบการ ในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว

ความสำคัญ และผลกระทบจากการท่องเที่ยว

United Nations Environment Programme and World Tourism Organization (2005: 9-10) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นสิ่งสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน การท่องเที่ยวสร้างโอกาสให้กับผู้ประกอบการ ก่อให้เกิดการจ้างงาน การลงทุน สนับสนุนให้เกิดการบริการในชุมชน การท่องเที่ยวมีมูลค่าทางเศรษฐกิจไปสู่ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยรายได้จากนักท่องเที่ยวหรือนักท่องเที่ยวเองอาจใช้จ่ายเพื่อการอนุรักษ์ และก่อให้เกิดการสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นอนุรักษ์ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการท่องเที่ยวเป็นแรงผลักดันให้เกิดความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและนำมาซึ่งความสงบสุข

การท่องเที่ยวสามารถก่อให้เกิดการทำลายด้วยเช่นกัน โดยการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ ทำลายสิ่งแวดล้อมและระบบงานชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์ป่า ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประเพณีท้องถิ่น ก่อให้เกิดการแย่งชิงในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด หรือก่อให้เกิดมลพิษต่อโลกและชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

มิ่งสรรพ ขาวสะอาด (2555, 18-37) ได้กล่าวไว้ว่า ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่เห็นชัดเจนที่สุด และเป็นรูปธรรม คือ การท่องเที่ยวนำมาซึ่งรายได้ การจ้างงาน เป็นแหล่งดึงดูดเงินตราต่างประเทศ การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปในหลายอุตสาหกรรม การกระจายรายได้จากเมืองสู่ชนบทก่อให้เกิดโอกาสในการพัฒนาภูมิภาค ชนบท และชุมชน การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นเศรษฐกิจ นอกจากนั้นแล้วการท่องเที่ยวยังเป็นประโยชน์ในการศึกษาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และก่อให้เกิดการอนุรักษ์

ในส่วนของผลกระทบนั้น การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการไหลออกของเงินในกรณีที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศ ค่าครองชีพในแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น ในกรณีที่ธรรมชาติถูกใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวมากเกินไปโดยไม่มีการควบคุมอย่างเหมาะสมและไม่มีการจัดการที่ดี การท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำเสีย ขยะ อากาศเสีย การปล่อยของเสียของโรงแรมที่พัก มลพิษทางน้ำจากคราบน้ำมันของเรือท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวอาจต้องมีการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การตัดถนน การก่อสร้างโรงแรมที่พักและสถานบริการที่รุกร้าพื้นที่ป่า และการท่องเที่ยวยังอาจทำลายหรือเปลี่ยนแปลงแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและสภาพการดำรงชีวิตตามธรรมชาติของสัตว์ นอกจากนั้นแล้วการท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดการดัดแปลงวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งทำให้วัฒนธรรมประเพณีเปลี่ยนแปลงไปจากวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม

นิตา ชัชกุล (2557: 55-73) ได้กล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และการเมือง ไว้ดังนี้

1) ด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศ เมื่อชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศที่เป็นจุดหมายปลายทาง การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงาน การท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเข้าเอาทรัพยากรมาใช้อย่างสูงสุด การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่สิ้นเปลืองวัตถุดิบ ไม่มีขีดจำกัดในการจำหน่าย เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่อยู่แล้วตามธรรมชาติ และการท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค ถนนหนทาง การประปา ไฟฟ้า และการติดต่อสื่อสาร

2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวก่อให้เกิดสันติภาพ ความเป็นมิตรไมตรี ความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของประเทศและผู้มาเยือน สร้างความสามัคคีของคนในประเทศ การท่องเที่ยวช่วยทำให้เกิดการอนุรักษ์และบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม และป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่จะเกิดขึ้น การท่องเที่ยวช่วยจัดปัญหาความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท การท่องเที่ยวช่วยให้ประชาชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมประเพณีของตน และช่วยให้ประชาชนร่วมกันอนุรักษ์และรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

3) ด้านการเมือง การท่องเที่ยวช่วยสร้างความสัมพันธ์ทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือกัน ทั้งด้านการเงิน การวิจัยและการพัฒนา อีกทั้งการท่องเที่ยวก่อให้เกิดสันติภาพ

ในส่วนของผลกระทบนั้น การท่องเที่ยวจะบั่นทอนสภาวะแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว เช่น เกิดขยะ การทำลายสภาวะแวดล้อมจากการก่อสร้างถนน อาคารที่พัก การรुक้าป่าสงวน และการทำลายธรรมชาติด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวทำให้ค่าครองชีพในแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น การจ้างงานที่เพิ่มขึ้นดึงดูดแรงงานไปสู่แหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวทำให้ประชาชนในท้องถิ่นเปลี่ยนอาชีพจากอาชีพที่มีรายได้น้อยมาประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวที่ให้รายได้สูงกว่า เช่น พนักงานขับเรือ มัคคุเทศก์ ส่งผลให้สังคมและวัฒนธรรมในชุมชนเปลี่ยนไป การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโสเภณี ปัญหา ยาเสพติด การหลอกลวงเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ปัญหาความไม่เสมอภาคในการพัฒนา ปัญหาความเสื่อมทางศีลธรรม ประเพณีค่านิยมในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการยอมรับวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวทำให้ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปจากเดิม

พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์ (2553) ให้ทัศนะไว้ว่า การท่องเที่ยวชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์หลักๆ แก่ชุมชน ใน 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวสามารถนำรายได้มาสู่ชุมชนในระยะยาว
- 2) ด้านจิตวิทยา การท่องเที่ยวสามารถทำให้คนในชุมชนภูมิใจในท้องถิ่นของตน ต้องการให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม ความภูมิใจนี้ทำให้คนในชุมชนไม่ทิ้งชุมชนของตนไปทำงานที่อื่น เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์และประชาสัมพันธ์ชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จัก
- 3) ด้านสังคม การท่องเที่ยวเสริมสร้างความเสมอภาคและสันติภาพ รวมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน รวมถึงเกิดปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยวด้วย
- 4) ด้านการเมือง การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีสิทธิมีเสียง มาเป็นตัวแทนร่วมวางแผนการท่องเที่ยว เมื่อได้รับสิทธิคนในชุมชนจะเกิดความรู้สึกหวงแหนและเป็นเจ้าของชุมชนอย่างแท้จริง
- 5) ด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวสามารถยังประโยชน์สู่สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรชุมชน หากคนในชุมชนตระหนักถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน จะเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของชุมชน

การพัฒนาการท่องเที่ยว

The World Tourism Organization (2004: 7) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวควรอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืน ซึ่งต้องพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนใน 3 ด้าน ได้แก่ ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ความยั่งยืนด้านสังคม และความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีทั้ง 3 ด้านนี้มีลักษณะของการพึ่งพากัน เสริมสร้างสนับสนุนซึ่งกันและกัน หรือแข่งขันกัน ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยสร้างความสมดุลในมิติทั้งสามด้านดังกล่าว การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงควรเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมที่สุด รักษาระบบนิเวศ และช่วยให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นการท่องเที่ยวที่เคารพในสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น อนุรักษ์ความเป็นอยู่ มรดกทางวัฒนธรรม และคุณค่าของประเพณี สนับสนุนให้เกิดการเปิดรับและการเข้าใจในความหลากหลายของวัฒนธรรม และเป็นการท่องเที่ยวที่มั่นใจว่าสามารถเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ดำเนินการได้ในระยะยาว การจัดหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทุกส่วนเป็นการกระจายความเป็นธรรม ซึ่งหมายรวมถึงการจ้างงานอย่างมั่นคง โอกาสในการได้รับรายได้และบริการสังคมสำหรับคนในชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการลดความยากจน

การมีส่วนร่วมของประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 16) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ร่วมมือ ร่วมรับผิดชอบ ในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น โดยมีกลุ่มหรือองค์กรรองรับ บุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมีส่วนในการพัฒนาภูมิปัญญา การรับรู้ สามารถคิด วิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2561) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการได้เข้าไปเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม ในการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง โดยการเข้าร่วมอาจเป็นปัจเจกบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กรประชาชน เริ่มตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ โดยผู้เข้าร่วมมีความเข้าใจปัญหาและตระหนักถึงสิทธิของตน การมีส่วนร่วมจะกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์ที่จะกระทำในสิ่งที่ต้องการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

Creighton (1992) กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกลไกที่สาธารณชนไม่เพียงแต่ได้รับรู้ก่อนการตัดสินใจของรัฐ แต่ยังมีโอกาสมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงจุดสิ้นสุดกระบวนการตัดสินใจนั้นๆ กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นช่องทางที่จะสร้างให้เกิดการสื่อสารระหว่างกลุ่มในชุมชน เพื่อมาทำความเข้าใจถึงความต้องการของคนแต่ละกลุ่ม การมีส่วนร่วมของประชาชนมีประโยชน์ในการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย ช่วยลดค่าใช้จ่ายและลดการสูญเสียเวลาที่เกิดจากความขัดแย้งของประชาชน เป็นการสร้างฉันทามติ (Consensus Building) สร้างการยอมรับระหว่างกลุ่ม ทำให้ผู้เข้ามามีส่วนร่วมมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจ

ทำให้การนำนโยบายหรือโครงการไปปฏิบัติเป็นไปโดยง่าย การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการดำรงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม ประชาชนจะเข้าใจถึงเหตุผลที่นำไปสู่การตัดสินใจนั้นๆ เจ้าหน้าที่จะเพิ่มความห่วงกังวลต่อสาธารณชนและตระหนักถึงการสนองตอบต่อประชาชนในการตัดสินใจต่างๆ และการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญ ความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน และเป็นเวทีการฝึกผู้นำท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ถวิลวดี บุรีกุล (2550: 26-27) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและส่งเสริมธรรมาภิบาล ตลอดจนการบริหารงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยให้การตัดสินใจของผู้เสนอโครงการหรือรัฐบาลมีความรอบคอบ และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลให้มีความโปร่งใส (Transparency) ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน (Responsiveness) และมีความรับผิดชอบหรือสามารถตอบคำถามของประชาชนได้ (Accountability) ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน

Cohen and Uphoff (1980: 213-235) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นการแสดงออกด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดระบบหรือกำหนดระบบของโครงการ เป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่เป็นไปได้ในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนา โดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แบ่งออกได้เป็น 3 ขั้น ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในขั้นต้น (Initial Decision) เป็นการค้นหาความต้องการที่แท้จริง ซึ่งเป็นวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการ (2) การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (Ongoing Decision) เป็นการหาโอกาสหรือช่องทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งลำดับความสำคัญของโครงการที่จะต้องดำเนินการ และ (3) การมีส่วนร่วมในขั้นการตัดสินใจปฏิบัติ (Operation Decision) เป็นการหาบุคลากร เช่น อาสาสมัคร ผู้ประสานงาน หรือกลุ่มที่รวมตัวกันตามประเพณี เข้ามาปฏิบัติงานเพื่อที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยการเป็นสมาชิกร่วมดำเนินการ การคัดเลือกผู้นำ และการสร้างพลังอำนาจให้แก่องค์กร

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) เป็นการดำเนินงานตามโครงการและแผนงาน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) คือ การมีส่วนร่วมในการสละร่างกาย การสละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำ การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากรนี้เป็นการให้ด้วยความเต็มใจ (2) การมีส่วนร่วมในการบริหารและประสานงาน (Administration and Coordination) คือ การมีส่วนร่วมโดยการหาบุคลากรเข้ามาร่วมดำเนินการ การฝึกอบรม

ให้กับผู้ที่เข้าปฏิบัติในโครงการ หรือการให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ และการเป็นผู้ประสานงานในโครงการ และ (3) การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการ การมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการมักพบว่าเป็นการบังคับ ซึ่งการมีส่วนร่วมโดยการบังคับให้ปฏิบัติจะต่างจากการให้ความร่วมมือ เพราะการบังคับให้ทำนั้น ผลประโยชน์ (Benefits) จะไม่ใช่สิ่งที่สำคัญ แต่ถ้าเป็นการมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจนั้น จะมีการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับหลังจากการมีส่วนร่วมด้วย

3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Benefits) แบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ด้านวัตถุ (Material Benefits) ได้แก่ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในการเพิ่มผลผลิต รายได้ หรือทรัพย์สิน (2) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ด้านสังคม (Social Benefits) ได้แก่ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่สังคม เพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น โรงเรียน สถานที่สาธารณะ หรือส่วนกลางของชุมชน และ (3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านบุคคล (Personal Benefits) ได้แก่ ความนับถือตนเอง (Self-esteem) พลังอำนาจทางการเมือง (Political Power) และความคุ้มค่าของผลประโยชน์ (Sense of Efficacy)

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงาน รวมถึงการค้นหาข้อดีและข้อบกพร่อง เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนี้จะเป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพลังความคิดของประชาชนที่จะทำให้โครงการเกิดการพัฒนาหรือการนำโครงการไปประยุกต์ใช้ต่อไป

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ถวิลวดี บุรีกุล (2550: 32) ได้จัดแบ่งกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอนดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผน และการร่วมวางแผนกิจกรรม

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ ประกอบด้วย การเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ และการตัดสินใจ

3) การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ หรือผลของกิจกรรม หรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินประสิทธิภาพของโครงการ กิจกรรมต่างๆ และพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินการต่อเนื่องต่อไป ประชาชนจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการคิดเกณฑ์ในการประเมินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ด้วย ซึ่งผลของกระบวนการประเมินนี้ จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าในกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนที่ 1 ซึ่งเป็นขั้นตอนของการวางแผนต่อไป

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น

ชวลิต สละ (2556: 334-342) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาท้องถิ่นไว้ว่า การพัฒนาท้องถิ่นไม่ใช่การย่อส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระดับชาติให้เล็กลงมาเป็นระดับท้องถิ่น แต่การพัฒนาท้องถิ่นเป็นการพัฒนาสังคมและเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น แม้ว่าจะมีเรื่องเศรษฐกิจอยู่ด้วย ก็จะเป็น

การพัฒนาเศรษฐกิจที่กระทบต่อปัญหาสังคมและคุณภาพชีวิต การพัฒนาท้องถิ่นจะเน้นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและเพิ่มคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่นให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นการปรับปรุงเพื่อให้การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนมีความสุข

วุฒิสาร ตันไชย (2547: 33-39) กล่าวว่า แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจและการกระจายอำนาจทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และกำหนดว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวทางในการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคประชาสังคม องค์กรอาสาสมัคร และภาคเอกชน เป็นหัวใจสำคัญต่อความสำเร็จในการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมนั้นให้เป็นทั้งในรูปการสนับสนุนกิจกรรมและการดำเนินงาน การเสนอความคิดเห็น การตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปธาน สุวรรณมงคล (2554: 34-35) กล่าวว่า การเพิ่มอำนาจให้ชุมชน (Community Empowerment) เป็นเป้าหมายหนึ่งที่สำคัญของการกระจายอำนาจทางการเมือง การเพิ่มอำนาจในความหมายกว้าง หมายถึง การขยายเสรีภาพในการเลือกและการกระทำ (Freedom of Choices and Action) โดยเมื่อคนหนึ่งหรือหลายคนสามารถตัดสินใจที่จะเลือกได้ พวกเขาจะสามารถที่จะควบคุมชีวิตของตนเองได้ ในมิติของการกระจายอำนาจ การเพิ่มอำนาจให้ชุมชน หมายถึง การที่รัฐได้กระจายอำนาจให้แก่ชุมชน ให้มีบทบาทในการดูแลสิ่งมีคุณค่าในท้องถิ่น เช่น การอนุรักษ์ บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมเสนอแนะ ร่วมตัดสินใจ ร่วมกำกับ ร่วมตรวจสอบ

อรทัย กิกผล และ ฉัตรระวี ปริสุทธิญาณ (2552: 25) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะเป็นหนึ่งในเคล็ดลับของการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของท้องถิ่น ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังมหาศาลในการจัดการกับปัญหาในชุมชน ประชาชนและเครือข่ายสามารถเป็นแหล่งทุนในการบริหาร สามารถเป็นกำลังพลในการทำงาน เป็นปัจจัยที่ทำให้โครงการยั่งยืน การมีส่วนร่วมของประชาชนและการสร้างเครือข่ายในการทำงานเป็นหัวใจของการปกครองท้องถิ่น เพราะนอกจากบทบาทในการจัดบริการสาธารณะแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีการกิจในการส่งเสริมการเรียนรู้ในระบอบประชาธิปไตย จึงกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิธีการทำงาน (Means) และเป็นอุดมการณ์ (Norms) ที่ต้องยึดถือในการทำงานด้วย

ถวิลวดี บุรีกุล (2553) ได้นำเสนอตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยไม่ต้องรอให้ปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นก่อน โดยตัวแบบแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ให้ประชาชนเป็นผู้เข้ามาดูแลควบคุมบุคคลที่ใช้เงินภาษีของประชาชนตั้งแต่เริ่มต้น
- 2) ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเริ่มจากการให้ข้อมูล การเปิดรับฟังความคิดเห็น การปรึกษาหารือ การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามประเมินผลและตรวจสอบ จนไปถึงการให้ประชาชนควบคุม ซึ่งเป็นการ

มีส่วนร่วมในระดับที่สูงที่สุด และการสร้างการมีส่วนร่วมที่ดีนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนจะต้องทำงานกันแบบภาคีหุ้นส่วน (Partnership) เป็นเพื่อนร่วมงานกันในการพัฒนาชุมชน

3) กำหนดแนวคิดที่จะใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น จะทำอย่างไรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเข้มข้น ประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อใด และประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไร เป็นต้น การออกแบบการมีส่วนร่วมที่ดีจะส่งผลให้เกิดมิตรภาพในการตรวจสอบระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน

4) ข้าราชการขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีทัศนคติที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบการดำเนินงานได้อย่างเต็มที่ การตรวจสอบจะทำให้ทราบว่าบทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร จะต้องทำอะไรให้ชุมชน และต้องทำอะไรให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

5) สร้างความผูกพัน (Commitment) ที่จะดำเนินการอย่างต่อเนื่องในระยะยาว สร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน และสร้างสำนึกรักประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการท่องเที่ยว

The World Tourism Organization (2004: 7) ให้ทัศนะไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมาจากการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกคน ต้องมีผู้นำทางการเมืองที่สร้างการมีส่วนร่วมอย่างแข็งแกร่ง กว้างขวาง และเป็นเอกฉันท์ การจะบรรลุถึงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้จะต้องทำเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ต้องมีการควบคุมติดตามผลกระทบ และมีมาตรการป้องกันและแก้ไขสำหรับนักท่องเที่ยวแล้ว การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะต้องสร้างความพึงพอใจและสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายให้กับนักท่องเที่ยว เพิ่มความตระหนักรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และสนับสนุนพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นไปในแนวทางของความยั่งยืน

Tosun and Timothy (2003) ได้นำเสนอเหตุผลที่ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ 7 ประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการนำแผนและกลยุทธ์การท่องเที่ยวไปปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของชุมชนจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยเพิ่มความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยให้เห็นภาพจัดทำแผนการท่องเที่ยวของชุมชนได้ง่ายขึ้น การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้ต้นทุนและผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวกระจายลงสู่สมาชิกในชุมชนอย่างเป็นธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยสะท้อนให้เห็นความต้องการของชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยให้กระบวนการประชาธิปไตยในชุมชนเข้มแข็ง

Lacy, Batting, Moore and Noakes (2002) ให้ความเห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถเป็นแรงสนับสนุนวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ความรู้และทักษะ และเป็นการสร้างความภาคภูมิใจในมรดกท้องถิ่นให้กับคนในชุมชน

การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยว
ชวลิต สละ (2556: 334-342) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า ในการพัฒนาท้องถิ่นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จำเป็น
ที่จะต้องจัดทำแผนพัฒนาที่เหมาะสมกว่าการกระทำการพัฒนาโดยทำตามการปฏิบัติงานตามสายงานปกติ สิ่ง
ที่ต้องคำนึงถึง คือ ความมั่นคงของการปกครองท้องถิ่น และสภาพเศรษฐกิจและสังคม เพื่อความก้าวหน้าของ
ท้องถิ่น ความเป็นธรรม รวมไปถึงการพึ่งตนเองและความยั่งยืน ดังนั้นสิ่งที่ควรมุ่งเน้นคือ การวางแผนที่เน้น
หนักทางด้านสังคม การดำเนินชีวิตอย่างสงบสุขของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการ
ดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการจัดทำแผนพัฒนานั้นต้องมีการรวบรวมความคิดเห็นของ
ประชาชนในท้องถิ่นเพื่อใช้ประกอบการพิจารณา หรือให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญของปัญหา
และความจำเป็นของการพัฒนา

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552: 79-81) ได้เสนอไว้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทในการจัดทำ
แผนพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เช่น แผนพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แผน
พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค และการคมนาคม แผนพัฒนาบริการการท่องเที่ยว และแผนส่งเสริม
การตลาด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการ อำนวย
ความสะดวก รักษาความปลอดภัย และสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงศักยภาพของแหล่ง
ท่องเที่ยวที่จะไม่ก่อให้เกิดการแข่งขัน เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว
และควรประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

Timothy (2002) ได้ให้หลักการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน
ไว้ว่า ให้รับฟังชุมชนในการตั้งเป้าหมายด้านการท่องเที่ยว ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจ
และให้สร้างความรู้และความตื่นตัวให้แก่คนในชุมชน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และ เพ็ญศิริ ศรีคำภา (2557) เห็นว่าชุมชนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนา
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในทุกขั้นตอน โดยการวิเคราะห์ความเหมาะสม วิเคราะห์ศักยภาพและความเป็นไปได้
ของชุมชน ค้นหาและเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น สำรวจเส้นทางทางท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรม
รวมกลุ่มกันจัดตั้งธุรกิจนำเที่ยวในชุมชน สร้างระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ และมีการ
ติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสรุปปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการวางแผน อันจะนำไปสู่การ
ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยนำองค์ความรู้ที่ได้มาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) สำหรับการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวตามแผนการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยในส่วนของกรอบแนวคิดการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980: 213-235) มาใช้เป็นหลักในการกำหนดกรอบแนวคิด ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวตามแผนการท่องเที่ยวประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และผสมผสานกับแนวคิดของบวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ถวิลวดี บุรีกุล (2550: 32) โดยรายละเอียดของการมีส่วนร่วมเป็นดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ได้แก่ การที่ประชาชนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหาด้านการท่องเที่ยว พร้อมกับระบุสาเหตุของปัญหา และแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการเสนอเป้าหมายและหลักการในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ/กิจกรรมการท่องเที่ยว พร้อมกับจัดลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรม และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น จัดหาอาสาสมัครไปช่วยดำเนินโครงการ/กิจกรรมจัดหาทรัพยากรเพื่อดำเนินโครงการ/กิจกรรม เป็นต้น

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ได้แก่ การที่ประชาชนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมปฏิบัติตามโครงการ/กิจกรรมในแผนการท่องเที่ยว การแสดงความคิดเห็น การให้คำปรึกษาในขณะดำเนินโครงการ/กิจกรรมการสนับสนุนเงินทุนหรือวัสดุอุปกรณ์ การเสนอชื่อผู้แทนชุมชนเข้าไปเป็นคณะทำงานในโครงการ/กิจกรรม การเข้ามาร่วมเป็นผู้ปฏิบัติงานในโครงการ/กิจกรรม การเข้าไปเป็นผู้ประสานงานให้กับโครงการ/กิจกรรม เช่น ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานงานกับประชาชนในชุมชน

3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ได้แก่ การที่ประชาชนต้องได้รับผลประโยชน์จากโครงการ/กิจกรรมจากแผนการท่องเที่ยวทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวช่วยกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน ก่อให้เกิดอาชีพและการจ้างงาน เกิดบริการในชุมชน ทำให้การใช้ทรัพยากรของโครงการ/กิจกรรมเป็นไปอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

- ประโยชน์ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชน ประชาชนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เกิดการลงทุนเพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ถนน สาธารณูปโภค ไฟฟ้า น้ำประปา การจัดระเบียบชุมชน การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความสามัคคีกันของประชาชนในชุมชน ก่อให้เกิดการศึกษาและเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น และทำให้ประชาชนในชุมชนรักษาวินัยและเอกลักษณ์ของชุมชน

- ประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวทำให้ประชาชนในชุมชนตระหนักในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และก่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ได้แก่ การที่ประชาชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์และตัวชี้วัดในการวัดผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมในแผนการท่องเที่ยว การได้เข้าไปร่วมเป็นคณะทำงานในการติดตามและประเมินผลโครงการ/กิจกรรม ร่วมค้นหาข้อดีและข้อบกพร่องของโครงการ/กิจกรรม ร่วมกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และการเข้าไปตรวจสอบการปฏิบัติงานและการใช้ทรัพยากรในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ด้วยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Reviews) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

1. ประชาชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการชุมชน ผู้ประกอบการ และประชาชนทั่วไป เพื่อสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวตามแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ประจำปี พ.ศ. 2562-2565 ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

2. เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและแผนการท่องเที่ยว ได้แก่ นักพัฒนาการท่องเที่ยว และนักวิเคราะห์นโยบายและแผน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured In-depth Interview Questionnaire) ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ที่สามารถปรับเปลี่ยนคำถามได้ตามแต่สถานการณ์ ข้อคำถามจะถูกสร้างขึ้นเพื่อสอบถามผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องอย่างเฉพาะเจาะจง และสอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของผู้ให้สัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์และจัดการ

สนทนากลุ่มด้วยตัวเอง ในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2563 โดยมีผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. ประชาชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ด มีผู้ให้ข้อมูล รวม 30 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการชุมชน จำนวนรวม 9 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 4 คน ผู้ประกอบการ จำนวน 8 คน และประชาชนทั่วไป จำนวน 9 คน
2. เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และแผนการท่องเที่ยว มีผู้ให้ข้อมูล รวม 3 คน ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด นักวิเคราะห์นโยบาย และแผนชำนาญการ จำนวน 1 คน และนักพัฒนาการท่องเที่ยวปฏิบัติการ จำนวน 1 คน

ผลการศึกษา

การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวตามแผนการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ประชาชนบนเกาะเกร็ดมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ผ่านประชาคมหมู่บ้าน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดจะจัดประชาคมกับประชาชนทุกหมู่บ้าน เมื่อมีวาระที่ต้องแจ้งให้ประชาชนทราบ หรือต้องการรับฟังปัญหา ความต้องการและความคิดเห็นของประชาชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดจะประชาสัมพันธ์การจัดประชาคมผ่านเสียงตามสาย และส่งหนังสือถึงผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละหมู่ สำหรับวาระของการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดจะนัดประชาชนในชุมชนทุกหมู่บ้านเพื่อจัดทำและปรับปรุงแผนปีละ 1 ครั้ง

การมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการชุมชน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการชุมชนจะเป็นหลักในการเข้าร่วมประชาคมของแต่ละหมู่บ้าน และทำหน้าที่เป็นผู้แทนของประชาชนในหมู่บ้านของตน เพื่อรับฟังคำชี้แจง ให้ความเห็น และเสนอประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านของต่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด

การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการจะให้ข้อมูลความต้องการและปัญหาที่พบเห็นในหมู่บ้านของตนกับผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนนำเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด อย่างไรก็ตาม ข้อมูลความต้องการ ปัญหาและประเด็นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจะเสนอโดยผู้ประกอบการคนเดิมๆ อีกทั้งการเข้าร่วมประชาคมของผู้ประกอบการยังคงน้อย จากการเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการ จำนวนรวม 8 คน พบว่า มีผู้ประกอบการที่เคยเข้าร่วมการทำประชาคม จำนวน 2 คน ซึ่งผู้ประกอบการที่เคยเข้าร่วมประชาคมท่านหนึ่งเคยเป็นอดีตผู้ใหญ่บ้าน และเข้าร่วมประชาคมในสมัยดำรงตำแหน่ง หากแต่เมื่อพ้นตำแหน่งก็ไม่ได้เข้าร่วมประชาคมอีก และอีกท่านหนึ่งเป็นผู้ประกอบการที่เป็นประธานวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะเข้าร่วมการทำประชาคมเมื่อมีประเด็นหรือวาระที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิสาหกิจของตนเท่านั้น นอกจากนั้น ผู้ประกอบการจำนวน 2 คนดังกล่าว ให้ข้อมูลว่าตนเองจำไม่ได้ว่าการเข้าร่วมประชาคมในครั้งนั้น มีวาระหรือมีวัตถุประสงค์

เพื่อการจัดทำแผนหรือเพื่อพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวหรือไม่

การมีส่วนร่วมของประชาชนทั่วไป จากการศึกษาพบว่า ประชาชนทั่วไปจะให้ข้อมูลความต้องการและปัญหาที่พบเห็นในหมู่บ้านของตนกับผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนนำเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด อย่างไรก็ตาม ข้อมูลความต้องการ ปัญหาและประเด็นเพื่อพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวจะเสนอโดยประชาชนคนเดิมๆ ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กันแบบต่างคนต่างอยู่ ความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนส่วนรวมน้อย อีกทั้งการเข้าร่วมประชาคมหมู่บ้านของประชาชนทั่วไปยังคงน้อย ประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมการทำประชามชนั้นส่วนใหญ่จะเป็นคนสูงอายุ คนที่อยู่บ้านไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ และคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงรอบเวทีของการทำประชามชนเท่านั้น ในขณะที่ประชาชนวัยทำงานจะออกไปทำงานนอกเกาะ และจากการเก็บข้อมูลจากประชาชนทั่วไปจำนวนรวม 9 คน พบว่า มีประชาชนทั่วไปที่เคยเข้าร่วมประชามชน จำนวน 1 คน โดยประชาชนคนดังกล่าวให้ข้อมูลว่า ตั้งแต่มีชีวิตเคยเข้าร่วมประชามชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดเพียงครั้งเดียว และจำไม่ได้ว่าการเข้าร่วมประชามชนในครั้งนั้น มีวาระหรือมีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดทำแผนหรือเพื่อพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวหรือไม่

ประเด็นปัญหาด้านการท่องเที่ยวที่ประชาชนเสนอไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ได้แก่ ปัญหาขยะ ถึงขยะไม่เพียงพอ และการจัดวางร้านค้า หาบเร่แผงลอยรูก้าทางเดินและพื้นที่สาธารณะ ปัญหาดังกล่าวส่วนใหญ่จะเสนอโดยกรรมการชุมชน หมู่ 1 หมู่ 6 และหมู่ 7 ซึ่งเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวหลักของเกาะเกร็ดที่มีนักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยประชาชนต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดจัดเจ้าหน้าที่มาทำความสะอาดพื้นที่และจัดเก็บขยะทุกวันโดยไม่เว้นหยุด จัดให้มีจำนวนถังขยะให้มากขึ้น และจัดระเบียบร้านค้าและหาบเร่แผงลอย

โครงการ/กิจกรรมในแผนการท่องเที่ยวที่ประชาชนให้ความสำคัญและเสนอขอไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ส่วนใหญ่จะเป็นโครงการ/กิจกรรมในยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก การปรับปรุงภูมิทัศน์ และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและแหล่งเสื่อมโทรม เช่น การสร้างและต่อเติมถนน ซ่อมแซมสะพานบริเวณท่าเรือ ก่อสร้างทางเดินเท้า ทำหลังคาที่ปกให้นกท่องเที่ยว ทำป้ายบอกทาง ชุดลอกคูคลอง และปลูกต้นไม้ เป็นต้น สำหรับโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในยุทธศาสตร์อื่น เช่น งานประเพณีสงกรานต์ไทยมอญ งานประเพณีแห่ผ้าห่ม งานตักบาตรพระสงฆ์ทางเรือในวันออกพรรษา การอบรมมัคคุเทศก์เด็ก ที่มีในแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ประจำปี พ.ศ. 2562-2565 จะเป็นโครงการ/กิจกรรมเดิมๆ ที่มีมานานแล้ว ทั้งนี้โครงการและงบประมาณส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดส่วนใหญ่แล้วได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นต้น

จากข้อค้นพบข้างต้นจึงสรุปได้ว่า ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรีน้อย ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการท่องเที่ยว

ประกอบด้วยกลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการชุมชนเป็นหลัก ในขณะที่ประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการท่องเที่ยวน้อยมาก ส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดไม่ได้ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการท่องเที่ยวครบทุกประเด็น และเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็น เสนอประเด็นปัญหาและความต้องการ จึงอาจทำให้เป้าหมาย หลักการ และโครงการ/กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ได้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง

สำหรับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการ/กิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น พบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการ/กิจกรรมของประชาชนยังคงน้อย โดยผู้ใหญ่บ้านและกรรมการชุมชนให้ข้อมูลว่า ในการทำประชาคมชาวบ้านสามารถเสนอความต้องการและบอกประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ทุกประเด็นปัญหา หากแต่ความต้องการและปัญหาจะได้รับการแก้ไขหรือไม่ขึ้นอยู่กับลำดับความสำคัญของปัญหา และการพิจารณาขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มไว้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดไม่สามารถแก้ไขปัญหาหรือดำเนินการตามความต้องการของประชาชนได้ทั้งหมด เนื่องจากข้อจำกัดของเงินงบประมาณ จึงอาจกล่าวได้ว่าอำนาจในการตัดสินใจในโครงการ/กิจกรรมส่วนใหญ่แล้วอยู่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด จึงยังไม่ได้เป็นไปตามหลักการขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นแห่งสหประชาชาติที่ให้หลักการไว้ว่า ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ชุมชนมีอำนาจในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยว (United Nations Environment Programme and World Tourism Organization, 2005: 18-19)

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

หลังจากการทำประชาคมหมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดจะจัดลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรม องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดจะบรรจุโครงการ/กิจกรรมลงในแผนการท่องเที่ยว ต่อจากนั้นจึงนำโครงการ/กิจกรรมในแผนไปดำเนินการ

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการชุมชน จากการศึกษาพบว่า ในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมการท่องเที่ยวในแผนการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดนั้น กรรมการชุมชนและอาสาสมัครจะเป็นตัวกลางประสานระหว่างประชาชนในหมู่บ้านของตนกับองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดในการจัดกิจกรรม เช่น จัดการแสดงของหมู่บ้าน จัดหาชาวบ้านหรือเด็กในชุมชนเข้าร่วมในริ้วขบวน จัดหาเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายให้กับนักแสดง จัดหาชาวบ้านไปช่วยงานในวัดในวันที่มีการจัดงานสำคัญตามประเพณี และจัดหางบประมาณจากแหล่งทุนที่หมู่บ้านมี เช่น กองทุนหมู่บ้าน งบประมาณของส่วนบริหารงานของผู้ใหญ่บ้าน เพื่อจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในกรณีที่ไม่มีเงินสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด เนื่องจากเป็นโครงการที่มีความสำคัญเป็นลำดับท้ายๆ และใช้เงินงบประมาณไม่มากนัก จัดซื้อเครื่องขยายเสียงไว้ประกาศช่วยเหลือนักท่องเที่ยวในกรณีที่กระเป๋าทิ้ง หรือมีเด็กพลัดหลง เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการจะเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดจัดขึ้น เช่น งานทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา และจะมีผู้ประกอบการบริเวณพื้นที่

หมู่ 1 หมู่ 6 และหมู่ 7 ซึ่งเป็นพื้นที่หลักของการท่องเที่ยว นำสินค้าและผลิตภัณฑ์ของตนมาวางจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดมีการจัดโครงการ/กิจกรรมที่ไม่ได้อยู่ในแผนการท่องเที่ยว หากแต่เป็นโครงการ/กิจกรรมในแผนพัฒนาชุมชนที่เกื้อหนุนการท่องเที่ยว เช่น โครงการฝึกอบรมอาชีพให้กับคนในชุมชน ซึ่งโครงการนี้จะมีประชาชนชาวบ้าน เช่น ประธานวิสาหกิจชุมชน ประธานกลุ่มอาชีพ เข้าไปเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับชาวบ้านในชุมชน ทำให้ชาวบ้านสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนออกจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน และในการพัฒนาชุมชนและการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดมีหลายหน่วยงานเข้ามาร่วมพัฒนา เช่น กระทรวงอุตสาหกรรม (โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village; CIV)) กระทรวงวัฒนธรรม และกรมพัฒนาชุมชน ผู้นำกลุ่มชาวบ้านข้างต้นจะเป็นผู้แทนในการประสานงานระหว่างชาวบ้านในกลุ่มกับหน่วยงานภายนอกดังกล่าว

การมีส่วนร่วมของประชาชนทั่วไป จากการศึกษาพบว่า ประชาชนทั่วไปเป็นเพียงผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดจัดขึ้น เช่น งานทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา และร่วมกิจกรรมตามประเพณีของชาวมอญ เป็นต้น

สำหรับการมีส่วนร่วมในประเด็นของการแสดงความคิดเห็น การให้คำปรึกษาในขณะดำเนินโครงการ/กิจกรรม การสนับสนุนเงินทุนหรือวัสดุอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการ/กิจกรรม พบว่า ไม่มีประชาชนกลุ่มใดเข้าไปมีส่วนร่วมในประเด็นดังกล่าว เงินงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมเป็นเงินงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดทั้งหมด หรือเป็นเงินงบประมาณจากโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ

จากข้อค้นพบข้างต้นจึงสรุปได้ว่า ประชาชนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการโครงการ/กิจกรรมในแผนการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดน้อย โดยประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือให้คำปรึกษาในขณะดำเนินโครงการ/กิจกรรม และไม่ได้ให้เงินทุนหรือวัสดุอุปกรณ์ใดๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ในการปฏิบัติการจะมีเพียงกรรมการชุมชนและอาสาสมัครของชุมชนเข้าไปร่วมดำเนินการ โดยกรรมการชุมชนและอาสาสมัครทำหน้าที่เป็นตัวกลางประสานระหว่างประชาชนในหมู่บ้านของตนกับองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด และหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่เข้ามาพัฒนาชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนยังไม่ทราบและไม่เข้าใจถึงสิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

3) การมีส่วนร่วมผลประโยชน์

สมัยก่อนประชาชนส่วนใหญ่บนเกาะเกร็ดประกอบอาชีพเกษตรกรรม หัตถกรรม และอุตสาหกรรมในครัวเรือน การท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดเริ่มต้นขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2540 จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทุกคนทั้งกลุ่มประชาชน และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด เห็นว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดนำประโยชน์มาสู่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น และประชาชนมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ดังกล่าว

การท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบบ้างเพียงเล็กน้อย ปัญหาที่พบคือ ปัญหาขยะและการรुक้าทางเดินและพื้นที่สาธารณะของร้านค้าและหาบเร่แผงลอย ซึ่งปัญหาดังกล่าวยังอยู่ในสถานการณ์ที่ประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดดูแลและจัดการได้

ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ เกาะเกร็ดจะมีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากในวันเสาร์วันอาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ พื้นที่หลักของการท่องเที่ยว คือ พื้นที่หมู่ 1 หมู่ 6 และ หมู่ 7 โดยพื้นที่บริเวณดังกล่าวจะเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวที่เลียบไปกับแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นย่านชุมชน เป็นที่ตั้งของวัดที่มีชื่อเสียง จำนวน 3 แห่ง มีที่พักแบบโฮมสเตย์ (Home Stay) มีกลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา มีร้านค้าและร้านอาหารเป็นจำนวนมาก ทั้งที่เป็นร้านค้าของคนในพื้นที่และร้านเช่าของคนนอกพื้นที่ ชาวบ้านจากหมู่ 2 หมู่ 3 หมู่ 4 และหมู่ 5 จะนำสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ของชุมชนใส่รถเข็นหรือหาบไปขายให้กับนักท่องเที่ยว พื้นที่บริเวณหมู่ 6 และหมู่ 7 จึงมีกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ ทำบุญไหว้พระ การซื้อขายสินค้าและของที่ระลึก การนั่งรับประทานอาหารในร้านอาหารริมแม่น้ำเจ้าพระยา

ส่วนพื้นที่หมู่ 2 หมู่ 3 หมู่ 4 และหมู่ 5 เป็นพื้นที่เกษตรกรรม เป็นพื้นที่ที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวน้อยกว่า แต่อย่างไรก็ตามทุกหน่วยงานภาครัฐทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด สำนักงานจังหวัดนนทบุรี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประชาสัมพันธ์ให้เกาะเกร็ดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทั่วทั้งเกาะ พื้นที่ส่วนนี้จึงได้รับการสนับสนุนให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมธรรมชาติ การท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชน มีศูนย์เรียนรู้วิถีสาธิตกิจกรรม มีวัดศาลากุล วัดมะขามทอง วัดปลาโลง (วัดร้าง) โดยนักท่องเที่ยวนิยมปั่นจักรยานเข้ามาท่องเที่ยว หรือนั่งมากับเรือนำเที่ยวรอบเกาะ และทุกหมู่บ้านจะมีสถานที่ท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ของชุมชนวางจำหน่าย เช่น หมู่ 2 มีมัสยิดอิสลาม มีที่พักแบบโฮมสเตย์ (Home Stay) และมีวิถีสาธิตชุมชนแปรรูปสมุนไพรและเบเกอรี่ หมู่ 3 มีกลุ่มศิลปะประดิษฐ์ผ้าบาติก และดอกไม้ใยบัว หมู่ 4 มีกลุ่มเกษตรกรทำสวนที่ทำการแปรรูปสมุนไพร โดยมีชาวด่างเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่มีชื่อเสียง และหมู่ 5 มีโรงสีสตูดิโอ ที่เจ้าของนำโรงสีเก่ามาดัดแปลงเป็นที่พักและร้านอาหารริมแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อรอให้บริการกับนักท่องเที่ยว

จากข้อมูลข้างต้น การท่องเที่ยวจึงช่วยให้ประชาชนบนเกาะเกร็ดมีรายได้จากการขายสินค้าและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวก่อให้เกิดอาชีพและการจ้างงานในชุมชน โดยชาวบ้านเข้าไปเป็นลูกจ้างในร้านอาหาร และเนื่องด้วยการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 รัฐบาลได้มีมาตรการปิดสถานประกอบการและแหล่งท่องเที่ยว เพื่อลดโอกาสการแพร่ระบาดของโรค จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวเกาะเกร็ดลดลงไปมากถึงขั้นไม่มีนักท่องเที่ยวเลย ผู้ให้ข้อมูลทุกคนทั้งเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด กรรมการชุมชน ผู้ประกอบการ และประชาชนทั่วไป ให้ข้อมูลว่า เมื่อไม่มีนักท่องเที่ยว ชาวบ้านในพื้นที่ได้รับผลกระทบเป็นจำนวนมาก เนื่องจากไม่มีรายได้ ซึ่งเป็นสิ่งยืนยันผลการวิจัยได้อีกทางหนึ่งถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นของการท่องเที่ยวที่เกิดกับประชาชนบนเกาะเกร็ด

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าเกาะเกร็ดจะได้รับการส่งเสริมให้เป็นพื้นที่การท่องเที่ยวทั่วทั้งเกาะ หากแต่การกระจายประโยชน์ทางเศรษฐกิจยังไม่ทั่วถึง กล่าวคือ ประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยส่วนใหญ่ตกแก่ประชาชนที่

อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่ 1 หมู่ 6 และหมู่ 7 ที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่ 2 หมู่ 3 หมู่ 4 และหมู่ 5 ได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวน้อยกว่ามาก เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีสถานที่ท่องเที่ยวค่อนข้างน้อย แต่ละสถานที่อยู่ห่างไกลกัน จึงได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวน้อยกว่า

ดังนั้น การพัฒนาจึงยังไม่ได้เป็นไปตามเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ ซึ่งตั้งเป้าหมายไว้ว่าการท่องเที่ยวต้องสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้ตกแก่ชุมชนท้องถิ่นให้มากที่สุด และการกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชนต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม (United Nations Environment Programme and World Tourism Organization, 2005: 18-19) จากการสัมภาษณ์กรรมการชุมชน ผู้ประกอบการ และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่ 2 หมู่ 3 หมู่ 4 และหมู่ 5 ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนต้องการให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนของตนให้มากขึ้น และต้องการสถานที่สำหรับวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของตนในจุดที่นักท่องเที่ยวเข้าถึงได้ง่าย

ประโยชน์ทางด้านสังคม การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ท่าเรือ ระบบสาธารณูปโภค ไฟฟ้า และน้ำประปา โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคดังกล่าว ทำให้ชุมชนบนเกาะเกร็ดได้รับการพัฒนา ประชาชนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และชุมชนได้รับการพัฒนาจากโครงการต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐนำเข้ามาให้การช่วยเหลือ ซึ่งเห็นได้จากคำกล่าวของคุณอัจฉรา สุขประสงค์ ประชาชนและจิตอาสาของชุมชนหมู่ 3 ที่เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า “เมื่อก่อน หมู่ 3 เป็นชุมชนเล็กๆ บนเกาะ อยู่กันอย่างเงียบๆ เมื่อมีการท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเข้ามา ชุมชนก็ได้รับการพัฒนามาเรื่อยๆ มีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณอุบลมาสอนการทำสินค้า OTOP คือผ้าบาติกและดอกไม้โยบัว มีการตั้งศูนย์เรียนรู้ในชุมชน เมื่อนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากขึ้น คนในชุมชนมีรายได้ เมื่อมีเรือนักท่องเที่ยวนั่งเรือมาเที่ยวรอบเกาะ ก็มีการสร้างโป๊ะ สร้างท่าเรือให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชน มีเรือมาจากปากเกร็ด ชาวบ้านก็สะดวกสบายขึ้น ทำมาหากินได้มากขึ้น มีเรือมาขายกาแฟ” (อัจฉรา สุขประสงค์, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2563) และจากคำกล่าวของคุณศศิณา จิตลลิต ผู้นำชุมชนมุสลิมหมู่ 2 และประธานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรและ เบเกอรี่ที่ว่า “เมื่อก่อนมุสลิมเป็นสังคมปิด การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนเปิดรับสิ่งใหม่ๆ ออกมารู้สึกเห็นว่าภาครัฐเอาอะไรมาให้ ออกมารับการช่วยเหลือเพื่อพัฒนาชุมชน เข้าร่วมโครงการต่างๆ เช่น โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (CIV) โครงการ OTOP นวัตกรรม ชุมชนก็ผลิตผลิตภัณฑ์ออกมาขายให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนั้นแล้วหมู่ 2 ซึ่งเป็นชุมชนอิสลามก็มีมัสยิดที่พร้อมเปิดรับนักท่องเที่ยว” (ศศิณา จิตลลิต, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2563) ในขณะที่นายพลภัทร นวลนัมเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ได้ให้ทัศนะว่า “ที่เกาะเกร็ดเจริญได้มากมายขนาดนี้เป็นเพราะการท่องเที่ยว เมื่อก่อนทางเดินเป็นคันดิน ปัจจุบันยกระดับเป็นทางเดินปูนเพื่อการท่องเที่ยวทั้งหมดแล้ว และเมื่อไม่นานมานี้เกาะเกร็ดมีเส้นทางใหม่ที่ปูกระเบื้อง เป็นเส้นทางตัดใหม่ สวย บรรยากาศดี ซึ่งได้งบประมาณมาจากการท่องเที่ยว” (พลภัทร นวลนัม, สทนากลุ่ม, 27 เมษายน 2563) นอกจากนั้นการท่องเที่ยวยังก่อให้เกิด

เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน โดยประชาชนในชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดจัดขึ้นตามแผนการท่องเที่ยว เช่น ประเพณีในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีสงกรานต์ และแห่น้ำหวาน เป็นต้น ซึ่งเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ของคุณอัจฉรา สุขประสงค์ ประชาชนและจิตอาสาของชุมชน หมู่ 3 ที่กล่าวไว้ว่า “กิจกรรมที่ องค์การบริหารส่วนตำบล จัดขึ้น อย่างทำบุญ สงกรานต์ แห่น้ำหวาน เป็นงานที่สนุกสนาน มีงานเมื่อไหร่ชาวบ้านก็มาสนุกกัน มากันอย่างกลมเกลียว ชาวบ้านสนุก นักท่องเที่ยวก็สนุก” (อัจฉรา สุขประสงค์, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2563)

ประโยชน์ทางด้านวัฒนธรรม ประชาชนที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ด ประกอบด้วยประชาชน 3 ชาติพันธุ์ คือ คนไทยแท้ ไทยมอญ และไทยมุสลิม ชุมชนบนเกาะเกร็ดจึงมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยวัฒนธรรมมอญ เป็นวัฒนธรรมที่โดดเด่นที่สุด มีประเพณีที่สำคัญคือประเพณีแห่น้ำหวาน ซึ่งจะจัดขึ้นในวันสุดท้ายของงานประเพณีสงกรานต์ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของเกาะเกร็ดจากวัดวาอาราม และก่อให้เกิดการรักษาวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของคุณโลมลักษณ์ ตุ่มณี ประธาน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเกาะเกร็ด และประธาน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หมู่ 7 ที่กล่าวว่า “เกาะเกร็ดโดดเด่นในเรื่องของวัฒนธรรมมอญ ชาวบ้านมีการจัดกิจกรรมตามประเพณีกันมานานแล้ว ตั้งแต่ก่อนที่จะมีการท่องเที่ยว มีประเพณีแห่น้ำหวาน แห่ข้าวแช่ เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามา องค์การบริหารส่วนตำบล จัดกิจกรรมให้ตามประเพณี ทำให้ประเพณีและวัฒนธรรมมอญเป็นที่รู้จักมากขึ้น เป็นการเสริมให้วัฒนธรรมมอญแข็งแกร่งและคงอยู่” (โลมลักษณ์ ตุ่มณี, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2563) องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมไทย-มอญ ปัจจุบันมีโครงการ/กิจกรรมของชาวมอญ ครบตามประเพณีในแผนการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดเคยจัดการแสดงปีพาทย์มอญ รำมอญ ทุกวันเสาร์และวันอาทิตย์ ที่ลานวัฒนธรรมตรงข้ามวัดไผ่ล้อม แต่ปัจจุบันจำเป็นต้องเลิกไปเนื่องจากติดขัดในเรื่องของกฎระเบียบในการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ

นอกจากนั้น วัฒนธรรมมอญยังสะท้อนออกมาในรูปของงานศิลปะการปั้นและแกะสลักเครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนชาวไทยมอญบนเกาะเกร็ดปั้นเครื่องปั้นดินเผาเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ปั้นเครื่องปั้นดินเผาชิ้นใหญ่ๆ เช่น โอ่ง อ่าง และแจกัน เพื่อส่งไปขายให้กับผู้ซื้อได้นำไปใช้งาน เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามา ผู้ประกอบการเครื่องปั้นดินเผาได้พัฒนาและเพิ่มรูปแบบของผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองต่อการท่องเที่ยวมากขึ้น มีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาชิ้นเล็กๆ ที่มีการแกะสลักลวดลายสวยงามในรูปของถ้วยกาแฟ พวงกุญแจ และแม่เหล็กติดตู้เย็น เพื่อเป็นของฝากและของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดการอนุรักษ์และเผยแพร่งานศิลปะของชาวมอญให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

ประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจัดระเบียบชุมชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดเข้ามาจัดระเบียบร้านค้าและหาบเร่แผงลอยไม่ให้ออกมาบนทางเดินและพื้นที่สาธารณะ มีการดูแลความสะอาดในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น มีการเพิ่มจำนวนวันในการเก็บขยะ เพิ่มจำนวนถังขยะไว้ตามจุดต่างๆ และมีโครงการ/กิจกรรมในแผนการท่องเที่ยวเพื่อรักษา

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการหมู่บ้านสะอาดชุมชนน่ามอง โครงการเกาะเกร็ดสีเขียว และโครงการเกาะสวยน้ำใส เป็นต้น นอกจากนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดยังขอความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนในการรักษาความสะอาด จัดหน้าบ้านของตนเองให้เป็นระเบียบ และช่วยกันดูแลพื้นที่สาธารณะ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยว และสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวให้กลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

หลังจากที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดนำโครงการ/กิจกรรมการท่องเที่ยวในแผนการท่องเที่ยวไปปฏิบัติ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดจะทำการติดตามและประเมินผลโครงการ/กิจกรรมในรูปของรายงานผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรม เพื่อจัดทำข้อมูลการใช้จ่ายเงินงบประมาณ วัดผลสำเร็จตามตัวชี้วัด และระบุปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินโครงการ/กิจกรรม

การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการชุมชน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จะเป็นตัวแทนของประชาชนในการเข้าไปร่วมติดตามและประเมินผลเฉพาะในโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และการปรับปรุงภูมิทัศน์ เช่น ต่อเติมถนน ปรับปรุงสะพาน โดยผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกสภา องค์การบริหารส่วนตำบล ของแต่ละหมู่บ้านจะเข้าไปเป็นกรรมการตรวจรับเฉพาะในโครงการ/กิจกรรมที่มีการดำเนินการในพื้นที่หมู่บ้านของตนเองเท่านั้น โดยตรวจรับสิ่งก่อสร้างเหล่านั้นเมื่อเสร็จสิ้นโครงการให้เป็นไปตามที่เอกสารกำหนด

การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของผู้ประกอบการ และประชาชนทั่วไป จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ดไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมใดๆ ในการติดตามและประเมินผลโครงการ/กิจกรรมการท่องเที่ยวในแผนการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไปได้เพียงแค่รับทราบผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมจากการรายงานผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดในการทำประชาคมหมู่บ้าน และจากป้ายประกาศ

ทั้งนี้ ประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์และตัวชี้วัดในการวัดผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรม การเข้าร่วมเป็นคณะทำงานในการติดตามและประเมินผล การค้นหาข้อดีและข้อบกพร่องของโครงการ/กิจกรรม การกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา และการตรวจสอบการปฏิบัติงานและการใช้ทรัพยากรในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม เนื่องจากประชาชนยังไม่ทราบและไม่เข้าใจถึงสิทธิของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ซึ่งการไม่มีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลอาจส่งผลให้การใช้จ่ายทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างไม่คุ้มค่าและไม่เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กรรมการชุมชน ผู้ประกอบการ และประชาชนทั่วไปสอดคล้องกับข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มไว้ว่า ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วม

ในการติดตามและประเมินผลโครงการ/กิจกรรม การจัดทำรายงานการติดตามและประเมินผลเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ยังให้ข้อมูลว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดยังไม่ได้มีการนำผลการประเมินโครงการ/กิจกรรม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นมาปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อดำเนินโครงการ/กิจกรรมในปีต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวตามแผนการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวตามแผนการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดน้อย ในส่วนของการตัดสินใจ การปฏิบัติการ และการประเมินผล ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยพบปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. สภาพชุมชนบนเกาะเกร็ดมีลักษณะของการเป็นชุมชนเมืองมากขึ้นกว่าเดิม ประชาชนอาศัยอยู่กันแบบต่างคนต่างอยู่ ความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนส่วนรวมน้อย
2. ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญและไม่สนใจที่จะเข้าร่วมการทำประชาคมหมู่บ้าน ผู้เข้าร่วมการทำประชาคมจะประกอบด้วยกลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการชุมชนเป็นหลัก ในขณะที่ผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นคนสูงอายุ คนที่อยู่บ้านไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ และคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงรอบเวทีของการทำประชาคมเท่านั้น
3. ประชาชนบนเกาะเกร็ดยังไม่ทราบและไม่เข้าใจถึงสิทธิของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ จากการสัมภาษณ์ กลุ่มประชาชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ด ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการชุมชน ผู้ประกอบการ และประชาชนทั่วไป จำนวนรวม 30 คน พบว่า ทุกคนให้ข้อมูลว่าการจัดโครงการ/กิจกรรมต่างๆ รวมถึงการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล เป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ประชาชนไม่มีสิทธิที่จะรู้และเข้าไปยุ่งเกี่ยว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวตามแผนการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

1. องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนและชุมชนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดี สิทธิในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสิทธิในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนท้องถิ่น ให้การใช้จ่ายทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็น

ไปอย่างคุ้มค่า มีความโปร่งใส และให้ผลประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนท้องถิ่น

2. องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดควรกำหนดแนวคิดและวิธีการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดควรให้ประชาชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวคิดและวิธีการในการมีส่วนร่วมด้วย

3. องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดควรนำผลการประเมินโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ในแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ประจำปี พ.ศ. 2562-2565 ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในแต่ละปีมาปรับปรุงการดำเนินโครงการ/กิจกรรมในปีต่อไป และนำมาปรับปรุงและพัฒนาแผนการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดในระยะต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

เนื่องจากประโยชน์จากการท่องเที่ยวยังกระจายไปยังประชาชนไม่ทั่วถึง กล่าวคือ พื้นที่หมู่ 1 หมู่ 6 และหมู่ 7 เป็นพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ในขณะที่พื้นที่หมู่ 2 หมู่ 3 หมู่ 4 และหมู่ 5 ไม่ค่อยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากนัก เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวน้อย และสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งอยู่ห่างไกลกัน องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดจึงควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่หมู่ 2 หมู่ 3 หมู่ 4 และหมู่ 5 ให้มากขึ้น จัดทำป้ายบอกทางและสถานที่ท่องเที่ยว สร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น สร้างสวนสาธารณะ ปลูกต้นไม้และดอกไม้สวยๆ ให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูป และสร้างสถานที่จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชนในพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวเข้าถึงได้ง่าย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนและประชาชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ดในจำนวนที่น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมดที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ด ดังนั้นในการศึกษาค้างต่อไปจึงควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) เพื่อเปรียบเทียบผลของการศึกษา

2. การศึกษาในครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวตามแผนการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อประโยชน์ในการหาวิธีการและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ชวลิต สละ. (2556). *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2553). *การกระจายอำนาจกับการปฏิรูปประเทศไทย เล่มที่ 4 ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนและการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. หน้า 19-21. การประชุมวิชาการเรื่องการกระจายอำนาจกับการปฏิรูปประเทศไทย วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2553 ศูนย์ส่งเสริมนวัตกรรมและธรรมาภิบาลท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). *บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*. สถาบันพระปกเกล้า.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

นิตา ชัยกุล. (2557). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548. *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และ เพ็ญศิริ ศรีคำภา. (2557). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*.

พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: บริษัท ธรรมสาร.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ถวิลวดี บุรีกุล. (2550). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม*.

พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ปธาน สุวรรณมงคล. (2554). *การกระจายอำนาจ: แนวคิดและประสบการณ์จากเอเชีย*.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพ์ระวี วิจารณ์รุ่งสัจ. (2553). *การท่องเที่ยวชุมชน*. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

มิ่งสรรพ ขาวสอาด. (2555). *การท่องเที่ยวจากนโยบายสู่รากหญ้า*. พิมพ์ครั้งที่ 2. โครงการเมธีวิจัย

อาวุโส สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. เชียงใหม่: สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ.

วุฒิสาร ตันไชย. (2547). *การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น: ความก้าวหน้าหลัง*

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540. สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ: บริษัท โรงพิมพ์ คลังวิชา จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย*.

เข้าถึงได้จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20180531155204.pdf เข้าถึงเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2563

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด. (2562). *แผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ประจำปี พ.ศ. 2562-2565*. เข้าถึงได้จาก <https://kohkred-sao.go.th/public/list/data/detail/id/75/menu/1196/page/1/catid/67> เข้าถึงเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2563

อรทัย ก๊กผล และ ฉัตรระวี ปริสุทธินาณ. (2552). *เคล็ดลับการจัดบริการสาธารณะท้องถิ่น: บทเรียนจากรางวัลพระปกเกล้า' 51*. สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ: บริษัท ส เจริญการพิมพ์ จำกัด.

ภาษาอังกฤษ

- Cohen, J. M. and Uphoff, N. T. (1980). Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity through Specificity. *World Development*. 8(3): 213-235.
- Creighton, J. L. (1992). *Involving Citizens in Community Decision Making: A Guidebook*. Washington: Program for Community Problem Solving.
- Lacy, T. D.; Batting, M.; Moore, S. and Noakes, S. (2002). *Public Private Partnerships for Sustainable Tourism*. Delivering a Sustainability Strategy for Tourism Destination. Asia Pacific Economic Cooperation (APEC) Tourism Working Group.
- Timothy, D. J. (2002). Tourism and Community Development Issue. In: Sharpley, R. and Telfer, D. J. (eds) *Tourism and Development: Concepts and Issues*. Channel View Publications, Clevedon, 149-164.
- Tosun, C. and Timothy, D. J. (2003). Arguments for Community Participation in the Tourism Development Process. *The Journal of Tourism Studies*. 14(2): 1-15.
- United Nations Environment Programme and World Tourism Organization. (2005). *Making Tourism More Sustainable: A Guide for Policy Makers*. Retrieved February 2, B.E.2563 from <http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/DTix0592xPA-TourismPolicyEN.pdf>
- World Tourism Organization. (2004). Indicators of Sustainable Development for Tourism Destination: A Guidebook. Retrieved February 2, B.E.2563 from <https://observe.pt/wp-content/uploads/2018/05/Indicators-of-Sustainable-Development-for-Tourism-Destinations-A-Guide-Book-by-UNWTO.pdf>

ภาคผนวก: รายนามผู้ให้ข้อมูล

พลภัทร นวลน้อม. นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด.

2563 (27 เมษายน). สันทนากลุ่ม.

โลมลักษณ์ ตุ่มณี. ประธาน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หมู่ 7 และ ประธาน อาสาสมัคร

สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเกาะเกร็ด. 2563 (27 เมษายน). สัมภาษณ์.

ศศิณา จิตลลิต. ผู้นำชุมชนมุสลิม หมู่ 2 และประธานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรและเบเกอรี่.

2563 (27 เมษายน). สัมภาษณ์.

อัจฉรา สุขประสงค์. ประชาชน. 2563 (27 เมษายน). สัมภาษณ์.